

Tehnologija i problemi proizvodnje hrane za ribe

Premda je naslov našeg izlaganja »Tehnologija i problemi proizvodnje hrane za ribe«, ovom prilikom Vas ne bih zamarao podacima o liniji za izradu hrane za ribe, niti Vas mučio sa tehnološkim postupkom u proizvodnji hrane za ribe. Tim podacima ste upoznati u dvorištu »5 Maja«. Osnovno je to, da je »5 Maj« sada osposobljen i postrojenjima i kadrovima, uz usku povezanost sa Veterinarskim fakultetom, za proizvodnju kvalitetne hrane za ribe. Da to zna raditi dokazao je i do sada.

Ovdje je važno naglasiti, da možemo proizvoditi, no za razliku od dosadašnjeg vremena oštro se postavlja pitanje od čega ćemo proizvoditi kvalitetnu hranu za ribe.

Neka sistematska rješenja koja su donesena, kao što je raspodjela robnog kontingenta, devizna prava i slično, dovode nas do razmišljanja kojim putem krenuti i kako se prestrojiti, da uz stabilizacione mjere

i smanjeni uvoz komponenti ipak ispunimo svoj zadatak, a to je (ako smo srcem udruženi u Poslovnu zajednicu slatkovodnog ribarstva) dati našem stanovništvu što više kvalitetne ribe, te izvesti na vanjska tržišta što je više moguće.

Ne znam dobro govoriti, jer me je život isto kao i Vas naučio puno raditi, a ne hvaliti se i pripovjedati, ali Vam ipak želim prostim rječima reći ono što mislimo mi u »5 Maju« i sa kakovim se problemima susrećemo.

Sazivanjem ovog sastanka u Bjelovaru nije nam bila namjera da reklamiramo novu liniju za izradu hrane za ribe, već osjećaj da u zajedničkom životu sa ribarima izmjenimo iskustva, koja na ostalim sastancima i nemamo mogućnosti izmjeniti, te da naše poslovne partnere upoznamo sa našim radom i nastojanjima, da osiguramo što kvalitetniju hranu za ribe.

Ujedno da izmjenimo iskustva i iznesemo problematiku, koja je sve oštrija.

Često smo dobivali kritike na rokove isporuke i količinu hrane za ribe, a da sami nismo bili krivi, odnosno da smo uložili sve napore da udovoljimo svim zahtjevima.

Baš ta nastojanja prisilila su nas na razmišljanja, da samo izgradnjom posebnog pogona možemo udovoljiti prvenstveno kvalitetom, a onda i količinom hrane, koja je sve izraženija i sve veća.

Premda je »5. Maj« zahvaljujući dugogodišnjoj suradnji sa firmom Trouv, koja nas je snabdijevala sa kvalitetnim sirovinama i recepturom, uz neprestane lčne kontakte osobito g. Helderera (na čemu i ovom prilikom izražavamo svoju zahvalnost) — po kvaliteti hrane za ribe bio jedna od vodećih firma u Jugoslaviji, rezultati nas nisu zadovoljavali.

U tehnološkom smislu nismo mogli u dosadašnjim postrojenjima postići potpunu čistoću hrane za ribe, jer je bilo neminovno miješanje zaostalim komponentata od drugih proizvoda u hranu za ribe. Nadalje tehnologija proizvodnje hrane za ribe u odnosu na ostale stočne hrane za domaće životinje je 1:2. To znači da vremenski treba 2 puta više za proizvodnju hrane za ribe, nego za stočnu hranu ostalih dom. životinja. Prema tome proizvodnja hrane za ribe nam je smanjivala kapacitet T. S. H., a taj kapacitet nam je diktirao često puta količinu osobito ljekovitih hrana za ribe, koja se količina nije uklapala u naš proizvodni program.

Hrana za ribe, osobito peletirana, postavljala je pred nas posebne zahtjeve, kao što je veličina za pojedini uzrast, topivost pelete u vodi i drugo, što nismo u potpunosti mogli postići u dosadašnjim postrojenjima.

I još nešto. Sve veći zahtjevi za povećanim količinama, a osobito zahtjevi za kompletnom hranom za morsku i slatkovodnu ribu bio je odlučujući faktor za izgradnju posebne linije za proizvodnju hrane za ribu.

Do sada smo u našoj proizvodnji imali samo određene kompletne hrane za ribu. Ocijenili smo da će postojati sve veći zahtjevi za kvalitetnije drugačijom ishranom šarana od dosadašnje.

Kada se jedanput riješi cijena ribe, koja neće biti pod utjecajem nikoga, i ničega, osim pod utjecajem kvalitete, a taj dan nije daleko, zahtjevi za određenom kvalitetom hrane za ribe biti će uočljiviji, a mi kao proizvođači hrane za ribe, trajno orijentirani na taj posao moramo biti spremni, da ga preuzmemo.

Da li je ishrana ljudi, ne samo u Jugoslaviji nego u čitavom svijetu ili energija najprioritetniji zadatak čovječanstva veliko je pitanje. Bez obzira što je poljoprivreda i uopće proizvodnja hrane za ljude u Jugoslaviji do sada bila stavljena u nepovoljne i neravnopravne odnose, te što je pomagajući drugu industriju osiromašila i ostala bez sredstava za reprodukciju, smatramo da moramo uložiti maksimalne napore, da proizvedemo što više kvalitetnije hrane svaki na svom području djelatnosti.

Isto tako nam je dužnost, da društvu otvoreno kažemo, da je vrijeme da nam barem djelimično vrati

ono čega su se naši radni ljudi godinama odricali, da nam pomognu da proizvodimo više.

Jer, u glavama mnogih je riba životinja, koja živi u vodi, lovi se i jede. Dosta je pustiti podmladak u ribnjak i čekati da on naraste. A stvari stoje potpuno drugačije.

Mi znademo da je fiziologija riba veoma komplicirana, da uzgoj ribe od matičnih jata, preko mlada do ribe za tržište treba posebne, da ne kažemo specijalne ekološke uslove za svoj rast, a često puta i za opstanak. Mi znademo, da je riba životinja koja postavlja poseban uslov u vezi ishrane.

Dok je za svinje i govoda u kompletnoj hrani potrebno između 12 i 18% proteina, za perad najviše 21% — za ishranu riba sadržaj, proteina penje se na najmanje 44%. I kod drugih komponenti u hrani za ribe je sličan odnos. Isto je tako i u balansu hrane za ribe daleko osjetljivija od ostalih hrana koje proizvodimo. Time je delikatniji zadatak koji se postavlja pred proizvođače hrane za ribe.

Iz fiziologije, zaohigijene i ishrane, a najviše iz vlastitog iskustva smo naučili, da je hrana u intenzivnom uzgoju bilo koje životinje veoma važan faktor, ali ne odlučujući. Život riba je veoma rijetko u optimalnim uslovima. Niti smo dovoljno zahvaljujući drugima ulagali u uređenju ribnjaka, niti smo svi tehnički dobro opremljeni, da bi mogli dati ribama optimalne uslove u najvažnijim zahtjevima kao što su čistoća vode (kemizan) i dovoljna snabdijevenost kisikom.

Polazeći od ovih činjenica, jasno nam je kakovi se zadaci postavljaju pred sve nas u proizvodnji što više i što kvalitetnije ribe. U tom lancu proizvodnje hrane za ljude organski smo svi povezani, i samo zajedničkim naporima uz pomoć društva, koje ako želi više mora dati više, moći ćemo ispuniti svoje zadatke.

Ne obazirajući se na poteškoće oko nabave komponenti za hranu riba, o čemu ćemo kasnije nešto reći, važno je naglasiti, da u tehnologiji proizvodnje hrane za ribe postoje velike poteškoće. U prošlom periodu malo nam je ostajalo da bi mogli stvoriti svoju vlastitu proizvodnju komponenti za hranu. Uz to su nas sistemske mjere upućivale na uvoz i onoga što je trebalo i onoga što nije trebalo. Išli smo linijom manjeg otpora. Ne samo proizvođači hrane, nego i sve industrije koje nas snabdijevaju sa sirovinama. Mi nemamo brašna haringe, jer nemamo svoje flote i tvornice za proizvodnju. Mi nemamo soje jer ju ne sijemo i jer je jeftinija ako je uvozimo. Mi nemamo vitaminsko mineralnih dodataka, jer nemamo takve kemijske industrije. I ne trebamo sve to imati, moramo imati nešto od toga, ali je važno da imamo hranu, za koju možemo kupiti ono što nam treba, a bogat će biti sutra onaj, koji bude imao hranu u svojim rukama.

Sve ovo nas upućuje na jedan drugi odnos od onoga koji smo do sada imali, a to je čisto kupoprodajni odnos. Samo zajedništvo i udruživanje i rada svakog pojedinca i sredstava svih zajedno može donijeti rezultate. Već sadašnje vrijeme pokazuje, da smo pravilnu odluku donijeli onda, kada smo osnovali Poslov-

nu zajednicu, koja nas može objediniti, a to i čini. Premda će tih pojava još biti, mogao bih utvrditi, da je prošlo vrijeme kada smo živjeli od kupi — prodaj, zaradi sada što više, bez obzira kako će sutra biti.

Zahvaljujući Poslovnoj zajednici slatkovodnog ribarstva, objedinjeni su ribari, nauka i proizvođači hrane za ribe. U tom trokutu naoružani naukom, a snabdjeveni sredstvima, jedino možemo ispuniti svoje radne zadatke.

Oslanjajući se na ovo zajedništvo »5. Maj« je učinio znatne napore, da sa svoje strane pruži ribarima kvalitetnu hranu za ribe u dovoljnim količinama. Već danas posjedujemo postrojenja koja nam osiguravaju kvalitetnu tehnologiju, imamo isprobane recepture za pojedine smjese, a nove recepture, koje su sve manje ovisne o uvozu gotovih predsmjеса su u ispitivanju. Školovanjem smo osposobili radnike za rad na postrojenju, te na postdiplomskom studiju osposobljavamo tehnologa specijalno za izradu hrane za ribe.

Možda će nekom biti čudno što već u nekoliko navrata spominjem zajedništvo i udruživanje. Nije to propagiranje ZUR-a, niti politički štos, već nasušna potreba svih nas, to znači ribara, proizvođača hrane za ribe, nauke, a sve povezano preko naše Poslovne zajednice.

Da bi nam situacija bila potpuno jasna podimo od nekoliko činjenica.

1) Da bi ribari proizvodili više u istim kapacitetima, uz sredstva za uređenje ribnjaka, pod uslovom gustog nasada, potrebna je kvalitetna hrana. Rekli smo već da je biologija riba specifična, i da riba jede najkvalitetnije sirovine.

2) Uza sve domaće sirovine, koje nismo u dovoljnoj mjeri koristili kao što su otpadci klaonica i neke druge komponente (koje se mogu koristiti u obliku jeftinije hrane nego za druge životinje), mi ipak uz sva nastojanja nemamo dovoljno u Jugoslaviji komponenti za izradu hrane za ribe. Sva naša nastojanja u zajednici sa Veterinarskim fakultetom, da se što je više eliminiра uvoz, da sačinimo recepture od pristupačnih sirovina, dala su veoma skromne rezultate.

3) »5. Maj« kao izrazito polj. organizacija pasivni je izvoznik. Uz nešto izvežene stoke preko drugih, i u skoroj budućnosti mesa, nemamo što izvoziti. U velikoj mjeri T. S. H. orijentirana je na uvoz komponenti za izradu stočne hrane- pa i hrane za ribe. Prema tome, sami smo u nemogućnosti osigurati dovoljne količine sirovina, kojih nema u Jugoslaviji, a neophodna su za proizvodnju kvalitetu hrane. Smatramo da su u istom položaju i drugi proizvođači hrane za ribe.

4) Robni kontingent je raspoređen kvartalno, što ne odgovara potrebama ribara, jer riba troši hranu sezonske, a ne kao ostale životinje čitavu godinu. Pa da se i to sredi treba napomenuti, da je taj kontingent jedva dovoljan za sadašnju proizvodnju, koju prema onome što želimo postići, možemo nazvati ekstenzivnom.

5) Riba je roba koja je tražena na domaćem i inozemnom tržištu. Naši ribari su u stanju da uz odre-

đena ulaganja i sa dovoljnim količinama hrane proizvedu više, pa mogao bih tvrditi i duplo više. Time bi zadovoljili gladno domaće tržište, a imali bi ribe za izvoz. Ribari i izvoze, pa prema tome ostvaruju devize, kojih jedan dio imaju na raspolaganju. Dobrom organizacijom izvoza, te se devize mogu oplemeniti, do te mjere, da ribari od izvoza mogu imati dovoljno za svoje potrebe uvezene robe, te osigurati sebi komponente za proizvodnju hrane za ribe.

6) Sve ovo bez udruživanja i jedne pametne politike dogovarane na jednom mjestu ne možemo provesti. Izvoz preko mnogo izvoznika osiromašuje ribare, jer izvoznik obere vrhnje, a naivni smatraju da su dobro prošli. Nije tajna ako kažemo da izvoznik devize ribara prodaje T. S. H. i do 40% skuplje, i da taj ceh opet plaćaju ribari u povećanoj cijeni hrane za ribe. Svima nama se bolje isplati izvoziti preko jednoga — naše Poslovne zajednice, udružiti sredstva, osigurati svoje potrebe i dobiti jeftiniju hranu za ribe.

Ovdje nije na odmet napomenuti, da je na pragu vrijeme kada više neće biti uvoza kompletne hrane za ishranu riba, pa niti mlada.

Uočimo li ove činjenice, zbrojimo li $2 + 2$ jasno nam je kojim putem trebamo krenuti. Trebamo više proizvoditi, a za veću proizvodnju je potrebna dodatna količina hrane. Tu hranu možemo zajednički osigurati. Intenzivna ishrana zahtjeva dodatna ulaganja ne samo u obliku hrane, a hrana je velika stavka u uzgoju ribe. Moramo biti svijesni, da je prošlo vrijeme jeftine proizvodnje, jer možemo doći u poziciju, da jeftinom proizvodnjom dođemo do ekstenzivne proizvodnje, što predstavlja krajnu opasnost i dekadencu ribnjaka, koji bi pošao tim putem.

I još nešto moramo reći, pa i uvjeriti nekoga kome to ne leži, a to je da nema više jeftine hrane za ljude, nema jeftine ishrane na račun određenog dijela radničke klase, i da je čista demagogija tvrdnja, da se životni standard radnika zasniva na jeftinom kruhu.

To ne znači da trebamo preskupo proizvoditi, da trebamo stvarati extra dobiti, ali znači da moramo ujedinjeno nastojati da naši radnici žive u jednakim uslovima kao i drugi radnici ove zemlje, da su im primanja približna, te da ostvarujemo sredstva za proširenu reprodukciju.

A to opet znači, da se stvarno ujedini u radu i sredstvima kojima raspoložemo, da ne gledamo momentalnu dobit, već dugoročni napredak, da se ne damo eksploatirati od raznih uvozno izvoznika, već zajedno da gradimo sretnije sutra.

Sada više nego ikada dolazi do izražaja naša narodna poslovice: »Uzdaj se u se i u svoje kljuse«. Neka to za sada bude i kljuse, bolje nego tuđi dorat.

Uz dobrodošlicu koju Vam i ovom prilikom želim izraziti uz želju da se ugodno osjećate kao naši gosti u ovom divnom bilogorskom kraju, završit će svoje izlaganje opet narodnom poslovicom »Složna braća kuću grade, a nesložna je razgrađuju.«

Mr Stjepan Katić